

SOCIETAS PRIVATA EUROPAEA (SPE)

Fókuszban a kis- és középvállalkozások európai szintű egységesítése

MIHALICS VIVIEN

I. Bevezetés

Az Európai Unióban (a továbbiakban: EU) nem létezik egységes társasági jogi szabályozás, azonban az egységes belső piac szükségessé tette, hogy a tagállamok összehangolják nemzeti joguk gazdasági szférát érintő szabályait és megszüntessék azokat az akadályokat, amelyek a vállalkozások nemzetközi, ill. globális piacokon való megjelenését nehezítik.

Az uniós társasági jog hatálya a tőkeegyesítő társaságokra terjed ki, amelyeknél a tagállamok nemzeti joga minimális törzstőke nagyságot ír elő. Ugyanakkor létezik már néhány uniós jog alá eső társasági forma, úgymint az Európai Részvénytársaság – SE/Societas Europaea¹ (a továbbiakban: SE), az Európai Szövetkezet – SCE/Societas Cooperativa Europaea² (a továbbiakban: SCE), és az Európai Gazdasági Érdekcsoport vagy Egyesülés – EEIG/European Economic Interest Grouping,³ Magyarországon EGE (a továbbiakban: EGE).

Az SE a különböző tagországok részvénytársaságainak tőkeegyesítését segíti nagyvállalatok létrehozása céljából. Az SCE és az EGE a tagok között kevésbé szoros együttműködésre ad lehetőséget és elsődlegesen a nem profittermelő tevékenységeket támogatja.

A kis- és középvállalkozások (a továbbiakban: kkv) számára jelenleg még nem áll rendelkezésre egy olyan egységes uniós társasági forma, mely egyszerűbbé tenné a határokon átnyúló kereskedelmet és a nemzetközi piacra való betörés lehetőségét. Az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) ezért 2008 júniusában kezdeményezte az EU-ban működő vállalkozások és munkahelyek

¹ A Tanács 2157/2001/EK rendelete (2001. október 8.) az európai részvénytársaság (SE) statútumáról (a továbbiakban: 2157/2001/EK rendelet), *HL L* 294, 2001.11.10., 1–21.

² A Tanács 1435/2003/EK rendelete (2003. július 22.) az európai szövetkezet (SCE) statútumáról (a továbbiakban: 1435/2003/EK rendelet), *HL L* 207, 2003.8.18., 1–24.

³ A Tanács 2137/85/EGK rendelete (1985. július 25.) az európai gazdasági egyesülésről (a továbbiakban: 2137/85/EGK rendelet), *HL L* 199, 1985.7.31., 1–9.

legnagyobb részét adó, határokon átnyúló tevékenységeket is végző kkv-k számára az SPE⁴ (Societas Privata Europaea) néven ismert rendelettervezetet⁵ (a továbbiakban: Rendelettervezet), amelyben a nemzeti jogra való hivatkozás lehetőségét kizárnák, és a vállalatalapítás és -irányítás egyszerűsítésén túl a cég hitelezőinek védelmét is megfelelően biztosítanák.

Miért is lenne ez jó? A válasz egyszerű. Mivel a vállalkozásoknak az egységes szabályozással nem kellene a működésükre és felépítésükre vonatkozó, országonként eltérő szabályoknak megfelelniük, ez a jogi forma megkönnyítené, hogy a kisvállalkozások leányvállalatokat hozzanak létre az EU más tagállamában. Az egységes szabályoknak köszönhetően a több országban tevékenykedő vállalkozások időt és pénzt takaríthatnak meg.⁶

Mindezek ellenére azonban a tagállamok eltérő véleménye és a szabályozással kapcsolatos elképzelések különbözősége miatt az SPE-statútum megalkotása az Európai Parlament, a Bizottság és a Tanács támogatása ellenére a 2009. decemberi tanácsi ülésen megakadt, és azóta is a tagállamok megegyezésére vár.

II. Az SPE-statútum megalkotásának igénye és a Rendelettervezet története napjainkig

A kkv-kat, amelyek alatt a kevesebb, mint 250 munkavállalót foglalkoztató, és maximum 50 millió euró összforgalmú vállalkozásokat értjük, az európai gazdaság gerincének szokták tekinteni. Elsőként a 2000-ben elfogadott Lisszaboni stratégia ismerte fel, hogy szükség van a kkv-k versenyképességének növelésére, majd egy magas szintű társasági jogi szakértői csapat jelentése szerint az SE a várakozásokat nem elégíti ki minden tekintetben, különösen a kkv-kra nézve, és egyben felveti egy európai magán társaság, mint egy új típusú uniós jogalany igényektől függő létrehozását. 2005 novemberében a Bizottság bejelentette a „Gondolkodj kicsiben először” névvel ellátott új kkv-programot, melynek céljai között szerepelt a kkv-k piacra lépésének megkönnyítése és jogi szabályozásuk egyszerűsítése. A Parlament Jogi Bizottságának 2006. június 22-i nyilvános meghallgatása megerősítette a határon átnyúló tevékenységet

⁴ Mivel ez az új európai társasági forma csak tervezet, nem létezik egységes magyar elnevezés. Találkozhatunk olyan elnevezésekkel, mint Európai Zártkörű Társaság, Európai Magántársaság vagy Európai Magánvállalat. Az eredeti angol megnevezés: European Private Company. Én a továbbiakban az uniós jogi terminológiához igazodva a Societas Privata Europaea latin elnevezés kezdőbetűinek rövidítését (SPE) használom.

⁵ Javaslat: A Tanács rendelete az európai zártkörű társaság statútumáról (előterjesztő: a Bizottság) {SEC(2008) 2098} {SEC(2008) 2099} Brüsszel, 25.6.2008, COM(2008) 396 végleges, 2008/0130 (CNS).

⁶ The European Private Company: A Supranational Company Form for Small and Medium-sized Enterprises? By Susanne Braun, <http://www.germanlawjournal.com/article.php?id=518>.

folytató kkv-k tekintetében az európai magántársasági forma szükségességét. 2008 júniusában a Bizottság ajánlást tett egy európai kisvállalkozói törvényre, amely egy tervezetben kívánta egyesíteni az eddigi kezdeményezéseket. Az Európai Kisvállalkozói Törvény (Small Business Act, a továbbiakban: EKT) fontos célként tűzte ki az SPE statútumának létrehozását.

A határokon átnyúló tevékenységeket végző kkv-k számára a Bizottság 2008. június 25-én kezdeményezte az európai magán vállalkozás rendelettervezetét. A Parlament képviselői a nemzeti keretek helyett egységes uniós szabályozást állítanának az új cégforma mögé. Ez a társasági forma európai jogalanyiságot és európai arculatot adna a kkv-k számára, megkönnyítve ezzel működésüket az európai piacokon. Automatikusan csökkennének a vállalkozások költségei, mivel a határokon átnyúló tevékenységek esetében többé már nem a különböző tagállamok joga lenne az irányadó, hanem az egységes statútum.

A Parlament Jogi Ügyi Bizottsága 2009. január 20-án támogatásáról biztosította az SPE-statútumra vonatkozó javaslatot, de a munkavállalók jogainak tiszteletben tartása, ill. a visszaélések megakadályozása érdekében módosításokat eszközöltek. A vállalkozások székhelyének az EU területén való szabad át-helyezésére vonatkozó javaslatot a Bizottság is jóváhagyta. A Rendelettervezet hatálybalépését 2010. júliusára tervezték, de sajnálatos tény, hogy a jogszabály megakadt a 2009. december 4-i tanácsi ülésen, és azóta a tagállamok megállapodására vár.

III. Az SPE-statútum normatív szabályainak elemzése

Az európai jogalkotás az SPE statútumának megalkotásánál a kkv-k belső piacon való megjelenésének dominanciájára volt figyelemmel, és a tervezett jogalkotással a versenyképességüket kívánja európaivá tenni, hiszen ezeknek a vállalkozásoknak a legerőteljesebb és egyben legmeghatározóbb is a munkahelyteremtő képességük az európai piacon.

Az EU társaságainak több mint 99%-át a kkv-k adják, de csak 8%-uk folytat határon átnyúló kereskedelmet, és 5%-uknak van külföldi leányvállalata vagy közös vállalkozásai.⁷ Ennek legfőbb oka a nemzeti társasági jogok között fennálló erős differencia, valamint az eltérő adójogi és munkajogi szabályok. Az utóbbi időkben az új munkahelyek 80%-át a kkv-k teremtették meg. A jogszabályok jelentős része azonban nem tesz különbséget a társaságok mérete alap

⁷ Bizottsági szolgálati munkadokumentum, amely a következő dokumentumot kíséri: Javaslat: A Tanács rendelete az európai zártkörű társaság (SPE) statútumáról. A hatásvizsgálat összefoglalása. {COM(2008) 396 végleges} {SEC(2008) 2098} Brüsszel, 25.6.2008, SEC(2008) 2099. 2. (a továbbiakban: Hatásvizsgálat).

ján, így a kkv-knak azonos bürokratikus elvárásoknak kell megfelelniük, mint az európai nagyvállalatoknak.⁸

1. Általános rendelkezések

Az Európai Parlament álláspontja szerint az SPE statútumát az összes tagállamban egységesen alkalmazandó rendeletben, az uniós jogszabályok teljes mértékű betartása mellett, a nemzeti jogra való hivatkozás nélkül kell kidolgozni. Azokon a területeken, ahol a statútum nem tartalmaz előírásokat (munkajoggal, adójoggal, számvittel és az SPE fizetéseképtelenségével kapcsolatos kérdések, továbbá az SPE vagy részvényesei szerződéses jogai és kötelezettségei), helyettesítő jelleggel egyéb uniós jogszabályokat, vagy a társaság alapító okirata szerinti székhelyének tagállamában érvényes, hasonló társasági formákra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.⁹

A Rendelettervezet az SPE-vel a nemzeti társasági formák mellett létező alternatív formát bocsátana a kkv-k rendelkezésére. Mindez megvalósulhatna azáltal is, hogy az SPE alapításához nem lenne feltétel a határokon átnyúló viszony. A cél, hogy rugalmas társasági jogi szabályozást alakítsanak ki, amely közös elveken alapul és tükrözi a kkv-k sajátos szükségleteit.¹⁰ A statútum előnye lenne ugyanakkor az is, hogy a nagyobb társaságok és csoportok is élvezhetnék.

1.1. Az SPE szabályozásának dilemmái

Az Európai Parlament az SPE statútumának megalkotásánál négy lehetőséget vett fontolóra:

- a) Egyrészt az uniós fellépés elmaradását és a hatályos jogszabályokra, valamint az ítélkezési gyakorlatra való hivatkozást. Ebben az esetben a kkv-knak 27 különböző társasági jogi rendszerrel kellene számolniuk, ami nem csökkentené az egységes piacon terjeszkedni kívánó kkv-k előtt álló jogi és közigazgatási akadályokat.
- b) A tagállamok társasági jogának harmonizálását, amit olyan magas fokon kellene végrehajtani, hogy az nem állna arányban a javaslat célkitűzésé-

⁸ CSORBA EMESE: A kis- és középvállalkozások jövőjéért. Az európai zártkörű társaságra vonatkozó rendeletervezetről. *Európai Tükör*, 2009/14. 8.

⁹ Az európai magántársaság statútuma. Az Európai Parlament állásfoglalása a Bizottságnak szóló ajánlásokkal az európai magántársaságok statútumáról (2006/2013(INI)), P6_TA(2007)0023. 1. pont. (a továbbiakban: Állásfoglalás).

¹⁰ Hatásvizsgálat 3.

vel. Ez a lehetőség arra kötelezné a tagállamokat, hogy azokat a szabályokat, amelyek évtizedek óta a nemzeti társasági joguk alapvető rendelkezéseit képezik, módosítsák. Nyilvánvaló, hogy ez jelenleg politikailag nem megvalósítható.

- c) A harmadik megoldási javaslat az SE statútumának tökéletesítése. Ez jelentős módosításokat tenne szükségessé, ezáltal rendkívül összetetté tenné az SE-rendeletet.
- d) Egy önálló javaslat kidolgozása az SPE statútumára, vagyis a kkv-kra szabott új európai társasági forma létrehozása, ami a kkv-kat európai jelöléssel látná el és megkönnyítené a határon átnyúló üzleti tevékenységet. Mivel az SPE-knek a tagállamok jogrendjébe történő bevezetése nem járna a nemzeti társasági jogok alapvető elemeinek harmonizációjával, így politikailag megvalósíthatónak tűnik.¹¹

1.2. Az SPE-re vonatkozó uniós szabályok és a nemzeti jog viszonya

A statútum nemzeti szabályokkal szembeni autonómiájára három lehetőség mutatkozott. Az első szerint az SPE teljesen független lenne, és a nemzeti szabályok semmilyen módon nem vonatkoznának rá. Mivel ez az adózási és foglalkoztatási szabályok harmonizációját igényelné, nem megvalósítható.

A második lehetőség szerint az SPE nagymértékben függne a nemzeti társasági jogtól. Ennek jelentős lenne a politikai elfogadottsága, azonban éppen ezért minden tagállamban különböző SPE-k jönnének létre, így a kkv-k nem élvezhetnék az egész EU-ban egységes társasági formából eredő előnyöket.

Végül a harmadik lehetőség szerint a statútum csak a nemzeti társasági joggal szemben élvezne önállóságot.¹² Ennek megfelelően az SPE-re elsősorban a rendelet közvetlenül alkalmazandó kötelező szabályai az irányadóak, az SPE belső szervezeti felépítését pedig az alapszabály rendelné a statútum szabályinak figyelembe vételével.

A SPE-statútum által szabályozott kérdésekben ugyanúgy, mint a többi európai társasági formánál a nemzeti jog csak akkor lenne alkalmazható, ha ezt a Rendelettervezet írja elő, illetve, ha annak hatályán vagy I. melléklete szerinti hatókörön kívül eső kérdés merülne fel. A vonatkozó alkalmazandó jog annak a tagállamnak a korlátozott felelősségű társaságokra alkalmazandó joga, amelyben az SPE létesítő okirat szerinti székhelye található. A tagállamoknak a vonatkozó társasági forma nevét be kell jelenteni a Bizottsághoz.¹³

¹¹ Rendelettervezet, Indoklás 5.

¹² Hatásvizsgálat 4–5.

¹³ Rendelettervezet, Indoklás 6.

1.3. A statútum egységessége

E kérdéskörben három lehetőséget ajánlott az Európai Parlament.¹⁴ Lehetne egy olyan átfogó statútum, amely az SPE külső és belső jogviszonyait szabályozná. Ez magas fokú jogbiztonságot teremtené, azonban a részvényeseket megfosztaná az igényelt rugalmasságtól és az univerzális alkalmazású társasági forma elriasztaná a vállalkozásokat az SPE társasági formától.

Ennek ellenpólusaként jelenik meg egy olyan SPE lehetősége, amely teljes rugalmasságot biztosítana a részvényesek számára. Ez a tagállamok ellenállásában ütközne, hiszen a fontos társasági kérdéseket az alapszabályban kellene rendezni, ami nem nyújtana például kielégítő a hitelezők számára.

A kiválasztott lehetőség, hogy az SPE-statútum szabályozza az SPE főbb jellemzőit és a harmadik felek számára fontos kérdéseket, a belső ügyeket pedig a részvényesek szabad döntésére bízza az alapszabály keretében. Ez jelentős szintű jogegységességet és jogbiztonságot teremt, miközben a belső szervezeti felépítés tekintetében biztosítja a rugalmasságot.¹⁵

1.4. A határokon átnyúló viszonyok kérdése

Az SPE tekintetében két lehetőség konkurál egymással. Az egyik szerint az SPE minden alapító számára választható lenne, függetlenül a határon átnyúló viszonyoktól. Ez nagyfokú jogbiztonságot kínál és az alapítók szabadon választhatnak a SPE és a nemzeti társasági jog szerinti formák között, viszont mivel az SPE így a nemzeti társasági jog szerinti formákkal versenyezne, politikailag kevésbé elfogadható.

A másik lehetőség a határon átnyúló viszonyok meglétének szükségességét hangsúlyozza. Politikailag azért elfogadhatóbb, mert a belső piac elérésének könnyítésére szolgál, viszont kisebb fokú a jogbiztonság, mert a határon átnyúló viszonyok meglétét folyamatosan ellenőrizni kellene, és ezzel csökkentené a vállalkozók által választható társasági formák körét.¹⁶

Végül a Rendelettervezet az első megoldást tartotta meg, vagyis, hogy a határon átnyúló viszonyok meglététől függetlenül lehessen SPE-t alapítani.

¹⁴ Hatásvizsgálat 5.3. pont.

¹⁵ Hatásvizsgálat 5.

¹⁶ Uo.

2. Az SPE alapítása

Az SPE jogi személy, ezenfelül egy tőkeegyesítő társaság, amely egy nemzeti korlátolt felelősségű társaság formáját ölti magára, és mint ilyen, saját tőkével rendelkezik.¹⁷ Az SPE-nek az alapítástól kezdve végig a működése során folyamatosan a vállalkozások rendelkezésére kell állnia, hiszen meghatározott méretű vállalkozásokra történő korlátozása esetén a vállalkozásokat egy bizonyos ponton társasági formaváltásra kényszerítené, ami körülményes és költséges.

Tőkéje részvényekre oszlik ugyanúgy, mint az SE-nek, szemben az SCE-vel, amelynél részjegyről beszélhetünk.¹⁸ Az SPE 'privát' karaktere alapján részvényeit nem ajánlhatja fel nyilvánosan és nem forgalmazhatja a tőzsdén. Az Európai Parlament kilátásba helyezte annak lehetőségét, hogy a részvényeket a munkavállalók részére felajánlhassák.¹⁹

2.1. Az alapítás módja

A Rendelettervezet nem korlátozza a SPE létrehozásának módját olyan szigorúan, mint az SE. Mondhatjuk azt, hogy az SPE az alapítás 'rugalmassága' szempontjából közelebb áll az EGE-hez, de az SE előnyös szabályit is igyekeztek a jogalkotók átvenni.

SPE-t egy vagy több természetes személy és/vagy jogalany alapíthatja. Létrehozható ex nihilo a rendelet alapján, létező társaság átalakulásával, szétválásával, egyesüléssel, közös leányvállalatok létrehozásával és a nemzeti jogok szerint létező társasági formák is válhatnak SPE-vé. SPE alapításában részt vehet SE, SCE, EGE vagy más SPE is.

Az európai zártkörű társaságnál a társaság neve után kell feltüntetni az 'SPE' rövidítést, az európai részvénytársaságnál az 'SE' rövidítés a név előtt vagy mögött is állhat,²⁰ míg az EGE-nek nincsen egységesen használt rövidítése. Az SPE írásbeli formában lefektetett és az alapítók által aláírt alapszabályon alapszik, amely legalább a Rendelettervezet I. mellékletében²¹ felsorolt tartalmi elemeket átfogja. A nemzeti jogoknak lehetőségük van további formai követelményeket előírni, kivétel akkor, ha az SPE az Európai Parlament által megalkotott és a Bizottság által a Hivatalos Lapban közzétett mintaalapszabályt használja fel.²²

¹⁷ CSORBA i. m. 9.

¹⁸ 1435/2003/EK rendelet 1. cikk (2) bekezdés.

¹⁹ CSORBA i. m. 9.

²⁰ 2157/2001/EK rendelet 11. cikk (1) bekezdés.

²¹ Lásd bővebben: Rendelettervezet 37–39.

²² CSORBA i. m. 10.

A Rendelettervezet nem fogalmaz meg az alapszabály hiányossága esetén alkalmazandó következményekkel kapcsolatos rendelkezéseket, de a 4. cikkből levezethető, hogy ebben az esetben a nemzeti jog alapján kell eljárni. Ez a szabályozás magában rejti a heterogenitást.

2.2. Bejegyzés

A Rendelettervezet nem határozza meg az SPE konkrét bejegyzési eljárását, hanem a 9. cikk (1) bekezdésében visszaüt az első társasági jogi irányelvre²³. A cégbejegyzési kérelmet az SPE alapító részvényesei vagy az általuk felhatalmazott személy nyújtja be.

Az SPE a cégnyilvántartásba történő bejegyzéssel szerez jogi személyiséget.²⁴ A Rendelettervezet 9. cikk (3) bekezdése külön szabályozza a beolvadással történő egyesülés és a szétválás esetében, hogy az átvevő, ill. a fogadó tagállam mikor veszi át az SPE formáját. A bejegyzés annak a tagállamnak a jogi előírásai szerint következik be, amelyben a társaság székhelye található. A kérelmet elektronikus formában is be lehet nyújtani.²⁵ Az SPE-k létrehozásához és a bejegyzéséhez szükséges valamennyi formanyomtatványt elektronikusan is elérhetővé kell tenni. A Rendelettervezet 10. cikk (2) bekezdése felsorolja azokat az adatokat és dokumentumokat, amelyeket a tagállami bejegyzéshez az alkalmazandó nemzeti jogban előírt nyelven be kell nyújtani. Ezek esetleges változását 14 napon belül kell bejelenteni. A Bizottságnak az SPE-kre vonatkozó információk átláthatósága érdekében az interneten elérhető SPE adatbázist is létre kell hoznia.²⁶

A Rendelettervezet előírja, hogy, az SPE bejegyzése során vagy a dokumentumok és adatok jogszerűségének közigazgatási vagy bírósági szerv általi ellenőrzésére, vagy közjegyző általi hitelesítésére kerülhet sor, a követelményeket halmozni nem lehet.

Mivel a bejegyzést közzé kell tenni, a tagállami nyilvántartások számára kötelező előírás, hogy valamennyi SPE bejegyzéséről és az ilyen társaságok

²³ Első társasági jogi irányelv: 68/151/EGK irányelv a tőkeegyesítő társaságok alapító aktusáról.

²⁴ Rendelettervezet, Indoklás 7.

²⁵ CSORBA i. m. 10.

²⁶ Az európai zártkörű társaság alapszabálya. Az Európai Parlament 2009. március 10-i jogalkotási állásfoglalása az európai zártkörű társaság alapszabályáról szóló tanácsi rendeletre irányuló javaslatról (COM (2008)0396 – C6-0283/2008 – 2008/0130(CNS)) P6_TA(2009)0094. HL (2010/C 87 E/46) 2010.4.1., E/300-321. (8b) preambulumbekkezdés. (a továbbiakban: Módosító javaslat).

ban bekövetkezett módosításokról másolatot készítsenek és továbbítsák azt a Bizottság által vezetett európai nyilvántartás felé.²⁷

Fontos, hogy az SPE levelein, megrendelőlapján vagy weboldalán fel kell tüntetni a társaság nevét, létesítő okirat szerinti székhelyét, a cégnyilvántartás azonosításhoz szükséges adatokat, a cégjegyzékszámot, adott esetben a központi ügyvezetés, ill. az üzleti tevékenység fő helyét, és, ha a társaság megszűnés alatt áll, ennek tényét.²⁸

A bejegyzés előtt az SPE nevében eljáró személy cselekményeiért a társaság a bejegyzés után vállalhatja a kötelezettségeket. Ellenkező esetben a tagok korlátlanul és egyetemlegesen felelnek. Az SPE fióktelepére annak a tagállamnak a joga alkalmazandó, amelyben a fióktelep található.²⁹

2.3. A társasági szerződés tartalma

Az SPE legalább a Rendelettervezetben meghatározott, az I. mellékletben felsorolt kérdésekre kiterjedő alapszabállyal rendelkezik. A társasági szerződést írásban készítik el, az alapító tagok írják alá és a tervezet 8. cikk (3) bekezdésében meghatározott időpontoktól lehet rá hivatkozni. Tartalmazza a társaság formáját és cégnevét, határozott időtartamra létesült társaságok estén a fennállás időtartamát, megnevezi a társaság tevékenységi körét, az alapító okirat szerinti székhelyét, a társasági tőke nagyságát és a társaság azon szervét, amely a társaságot harmadik személlyel szemben és a bíróságon képviselheti, valamint az egyes társasági tagok által, az általuk átvett törzsbetét erejéig teljesítendő vagyoni hozzájárulást.

Véleményem szerint az egységes gyakorlat kialakítása céljából a Rendelettervezet mellékleteként szerepelhetne egy társasági szerződés minta, amit a társaság részben vagy egészben átvehetne.

3. Részvények/Részesedés

Az SPE a tőke- és a személyegyesítő társaságok határán helyezkedik el. A Rendelettervezet 4. cikk (1) bekezdése háttérszabályként a nemzeti kft-eket nevezi meg, a jelenlegi hatályos magyar fordítás mégis részvény, ill. részvényes kifejezéseket használ. Erre tekintettel a továbbiakban én is ezeket alkalmazom.

²⁷ CSORBA i. m. 11.

²⁸ Módosító javaslat 11. cikk (2) bekezdés b) pont.

²⁹ Rendelettervezet 12–13. cikk.

Az angol fordítás 'shareholder' (részvényes) kifejezést használ, ami az rt-hez kapcsolódik, a német pedig 'Anteile' (üzletrész/részesedés) kifejezést használ, ami a kft-k tartalmához áll közelebb.

3.1. A részvény és a részvénykönyv

A részvényesek a tervezet szerint nagyfokú szabadsággal járhatnak el a részvényekhez kötődő jogok és kötelezettségek tekintetében. Az SPE törzsrészvényeket és elsőbbségi részvényeket bocsáthat ki, amit a kisebbségben lévő részvényesek érdekeinek védelme érdekében lehet korlátozni.³⁰ A részvényes csak a megállapodásban jegyezni vállalt összeg erejéig felel. Ha egy részvénynek több tulajdonosa van, e személyek az SPE-vel kapcsolatban egy részvényesnek tekintendők, a kötelezettségeikért egyetemlegesen felelnek és jogukat közös képviselők keresztül gyakorolják. A képviselő általában az a tulajdonos, aki az adott részvény tekintetén elsőként szerepel a részvénykönyvben.³¹ Az ügyvezető irányító szerv részvénykönyvet állít össze, amely a tagsággal kapcsolatos lényegi adatokat, így a részesedéseket is tartalmazza.

3.2. A tagság megszerzése és a részvények átruházása

A tagság megszerzése elsődlegesen az alapításkor következik be. Alapításkor a társaságnak meg kell határoznia a részesedések nagyságát, hiszen ennek megfelelően oszlik meg a tagok között a társaság irányításában való részvétel mértéke.

Tagsági jogviszony keletkezik a meglévő részesedések átruházásával is. Az átruházásra csak írásban kerülhet sor, melynek szabályait a 16. cikk tartalmazza, de az alapszabályban is meg lehet adni további feltételeket.³² Az átruházásra vonatkozó új korlátozás vagy tiltás bevezetéséhez minősített többségű határozat szükséges. A minősített többség nem lehet kevesebb, mint az SPE kibocsátott részvényeihez kötődő szavazati jogok összességének kétharmada. A kisebbségben lévő részvényesek érdekeinek védelmében az ilyen határozathoz a korlátozással vagy tiltással érintett összes részvényes beleegyezés is szükséges.³³ A Rendelettervezet nem ruházza fel a részvényeseket a kisebbségben lévő részvényesek kizorításának jogával, ugyanakkor kiárúrási joga³⁴ sem kötelez.

³⁰ Rendelettervezet, Indoklás 7.

³¹ Rendelettervezet 14. cikk.

³² CSORBA i. m. 18.

³³ Rendelettervezet, Indoklás 7.

³⁴ Amikor a többségi részvényesek vagy az SPE a kisebbségben lévő részvényesek részvényeit megvásárolja.

3.3 A részvényes kizárása, illetve a kilépés lehetősége

SPE estében valamely részvényes kizárásáról a részvényesek kétharmados többséget igénylő határozattal dönthetnek, amit az SPE-nek 60 napon belül bíróság elé kell terjesztenie. A bíróság a megfelelő indok fennállása esetén elrendeli a részvényes kizárását. Ilyen indok lehet, ha a részvényes súlyosan sérti a társaság érdekeit, vagy a tagsági jogviszonyának fenntartása a szabályszerű működés szempontjából káros kihatásokkal járna.³⁵ A bíróság átmeneti intézkedésként elrendelheti az érintett részvényes szavazati és más nem vagyoni jogainak felfüggesztését a végleges döntés meghozataláig.³⁶

A kilépés lehetősége SPE esetében sajátosan alakul. A Rendelettervezet 18. cikkében megjelölt indokok esetén a részvényeseknek lehetősége van kilépésére is, ami a tőkeegyesítő társaságokra nem jellemző. Erre általában a mögöttes jogszabályként kezelt, adott tagállam nemzeti joga által szabályozott kft-k nem adnak lehetőséget. Ilyenkor az ügyvezető irányító szervnek írásban kell megküldeni a kilépési szándékot az indok megjelölésével. Miután az ügyvezető irányító szerv a bejelentést átvette, haladéktalanul köteles a részvényesek határozathozatalát kezdeményezni a kilépni szándékozó részvényes tulajdonrészének megvásárlásáról. Ha 30 napon belül nem hozzák meg a határozatot, vagy nem fogadják el a részvényes kilépési indokait, az ügyvezető irányító szervnek kötelessége erről a részvényest haladéktalanul tájékoztatni, és a részvényes a bírósági kérelmét ettől számított 60 napon belül nyújthatja be. Amennyiben vitássá válik a részvények ellenértéke, azt a felek által kijelölt független szakértőnek, ennek hiányában az illetékes bíróságnak vagy közigazgatási hatóságnak kell megállapítani.³⁷

A magyar gazdasági társaságok esetében a kizárásról a Gt. 47. és 48. §-a rendelkezik, a társasági viszony kilépéssel történő megszüntetésére pedig a Gt. 329. § (1) bekezdés b) pontja alapján csak egyesülésnél van lehetőség.

4. A társaság vagyona

4.1. Az alaptőke és a vagyoni hozzájárulás

Az egyes társaságok tőkeszükséglete tevékenységüktől függően eltér, ezért lehetetlen minden társaság számára egységesen megállapítani a működéshez szükséges tőke mértékét.

³⁵ CSORBA i. m. 18.

³⁶ Rendelettervezet 17. cikk.

³⁷ CSORBA i. m. 18.

A minimális tőkekövetelmények a társaságalapítási költségek jelentős részét teszik ki (SE esetében 120 000 €, SCE-nél pedig nem lehet kevesebb, mint 30 000 €), azonban ma már nem minősülnek megfelelő hitelezővédelmi eszköznek, mivel a hitelezők napjainkban a fizetőképesség szempontjából relevánsabb tényezőket vesznek figyelembe, mint a személyi garanciák vagy a cash flow. Minderre tekintettel a Bizottság a vállalkozások ösztönzésének céljával nem követte a magas szinten megállapított minimális alaptőke-követelmény hagyományát, és mivel az SPE-nek mind a 27 tagállamban elérhetőnek kell lennie, továbbá figyelemmel arra, hogy a társaság jogképességét és a korlátozott felelőssége elvét biztosítani kell, a tervezet megköveteli, hogy az SPE alapszabálya tartalmazza az induló tőkét, melynek minimális összegét 1 €-ban határozta meg.

Az SPE mint tőkeegyesítő társasági forma jogi személyiséggel rendelkezik, a társaságot terhelő kötelezettségekért vagyona erejéig felel érintetlenül hagyva a társasági tagok magánvagyonát. A társasági tagok kötelezettsége a jegyzett tőke teljes mértékben történő befizetése, ill. a vállalt hozzájárulások rendelkezésre bocsátása. Az Európai Parlament a Módosítási javaslatban ezt a rendelkezést megtartotta, de feltételezi, hogy az alapszabály előírja a vállalat ügyvezető irányító szervének egy fizetőképességi nyilatkozat aláírását. Ha az alapszabály ilyen előírást nem tartalmaz, az SPE minimális tőkéje 8 000 €, ³⁸ ami körülbelül 2 120 000³⁹ forint (HUF). Ehhez viszonyítva viszont egy magyar kft. alapításához csupán 500 000 forint törzstőkére⁴⁰ van szükség. Az 1 €-val történő alapítás esetében a Rendelettervezet nem ír elő tartalékképzési kötelezettséget a társaság számára, erről a döntést a tagok jogkörébe utalta.⁴¹ Érdemes itt megemlíteni, mint az új német társasági formát, az Unternehmergeellschaftot, ami szintén minimum 1 € tőkével alapítható, de legalább 25 000 € mértékű tartalékképzést írnak elő.

Mindebből jól látható, hogy a tagállamok nemzeti társaságaival szemben az SPE versenytársként jelenik meg, hiszen az 1 € indulótőkéhez képest például egy magyar kft. törzstőkéje, vagy egy zrt. alaptőkéje (5 millió HUF~18 867 €) lényegesen magasabb.⁴²

A Rendelettervezet 10. cikkében adott felsorolásból kiderül, hogy a társaság bejegyzése nem függ a vagyoni hozzájárulások befizetésétől, azonban a tagok a társasággal szemben a nemzeti jog rendelkezéseivel összhangban kötelezve vannak az általuk vállalt vagyoni hozzájárulások teljesítésére és a tőkeleszállítás

³⁸ Módosító javaslat 19. cikk (4) bekezdés.

³⁹ 1 € ~ 265 HUF.

⁴⁰ A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény 114. § (1) bekezdés. (a továbbiakban: Gt.).

⁴¹ CSORBA i. m. 15.

⁴² Gt. 207. § (1) bekezdés.

esetét kivéve nem mentesülhetnek a kötelezettség alól. A vagyoni hozzájárulások befizetésének időpontjáról a társasági tagok maguk döntenek.

A Rendelettervezet szerint a tagok saját maguk határozhatják meg a társaság tőkéjének képzését, vagyis az alapszabályban jogosultak megállapítani, hogy a tagok a vagyoni hozzájárulásokat pénzbeli vagy nem pénzbeli hozzájárulásként teljesítik. Lehetőségük van eldönteni, hogy az apport⁴³ mely formáját fogadják el, valamint időpontot is meghatározhatnak a vagyoni hozzájárulások teljesítésére. Az alapszabályban meg kell adni, hogy szükség van-e a nem pénzbeli hozzájárulás szakértői értékelésére.⁴⁴

Az Európai Parlament a részvényesek által teljesített vagyoni hozzájárulással kapcsolatos felelősségre vonatkozóan módosításokat eszközölt azzal az indokkal, hogy a vagyoni hozzájárulások teljesítése alapvető feltétel, és ha uniós szinten a lehető legegységesebb vállalkozási formát akarják létrehozni, akkor ebben a kérdésben le kell mondani a nemzeti jogra történő hivatkozásról.⁴⁵ Ezért a Rendelettervezet kitér arra a problémára is, hogy ha a nem pénzbeli hozzájárulás értéke nem éri el a hozzájárulásért átvett részvény értékét, a részvényes a különbséget köteles készpénzben kifizetni. A társaság igénye a részvényessel szemben a bejegyzéstől számított 8 év után évül el.⁴⁶

4.2. A részvényesek számára juttatott kifizetések (osztalékjog)

Ennek módjára az Európai Parlament három lehetőséget vázolt fel. Az első szóba jöhető megoldás szerint az SPE tőkeszabályait a második társasági jogi irányelvre kellene építeni, ami jogbiztonságot teremtené, azonban megfosztaná a részvényeseket a rugalmasságtól és túlzott terhekhez vezetne.

Másik lehetőség alapján a részvényesek juttatásait mérlegvizsgálat elvégzéséhez kötné. Ez kisebb fokú egységességet hozna, de a részvényesek nagyobb rugalmasságot kapnának. Ebben az esetben azonban felmerülhet az a probléma, hogy, ha túl rugalmas a szabályozás, csökken a belé vetett bizalom.

A harmadik és egyben választott lehetőség a mérlegvizsgálat kombinációja a kötelező fizetőképességi vizsgálattal. Ez magas szintű hitelezővédelmet biztosít, azonban aránytalan költségekkel jár az egyes tagállamok estében.⁴⁷ Mindez

⁴³ A Gt. 13. § (2) bekezdése alapján a nem pénzbeli hozzájárulás bármely vagyoni értékkel rendelkező dolog, szellemi alkotáshoz fűződő vagy egyéb vagyoni értékű jog – ideértve az adós által elismert vagy jogerős bírósági határozaton alapuló követelést is – lehet. Az apportálhatóság feltétele, hogy a nem vagyoni hozzájárulásnak vagyoni értékkel kell bírnia.

⁴⁴ Rendelettervezet, Indoklás 8.

⁴⁵ CSORBA i. m. 15.

⁴⁶ Módosító javaslat 20. cikk (3) bekezdés.

⁴⁷ Hatásvizsgálat 6.

azt jelenti, hogy a Rendelettervezetben előírt mérlegképességi vizsgálaton felül a társaság alapszabálya a juttatást az alapszabály egy, a vezető szerv által aláírt fizetőképességi igazoláshoz kötheti, amit a részvényesek rendelkezésére kell bocsátani és közzé kell tenni.⁴⁸

Az SPE az ügyvezető irányító szerv javaslata alapján juttatásban⁴⁹ részesítheti a részvényeseket, amennyiben a társaság a kifizetést követő egy évben a tartozásait hiánytalanul tudja fedezni. Az SPE nem teljesíthet juttatást azokból a tartalékokból, amelyek esetében ezt az alapszabály tiltja. Ha a kifizetés jogszzerűtlen volt, a részvényeseknek ezt vissza kell téríteni az SPE számára.⁵⁰ A társaság bizonyítási kötelezettségét kizárja, mivel feltételezi, hogy egy korlátozott felelősségű társaságban a tagok tisztában vannak a juttatások jogszerűségével.

A javaslat nem akadályozza, hogy az SPE bizonyos körülmények között, a társaság eszközeinek védelmében saját részvényeket szerezzen. A részvényszerzésről a részvényesek határoznak. Ilyenkor a Rendelettervezet 23. cikk (3) bekezdése értelmében az SPE saját részvényeihez kötődő szavazati és más nem vagyoni jogokat mindaddig felfüggesztik, amíg az SPE a saját részvények bejegyzett tulajdonosa.⁵¹

4.3. Tőkeemelés és tőkeleszállítás

Az európai jogalkotó a tőkeemelés kérdését nem szabályozza, csupán annyit ír elő, hogy a részvényesek határozattal dönthetnek az SPE tőkéjének felemelése vagy leszállítása kérdésében. A Rendelettervezet nem korlátozza az alapító részvényesek jogát annak eldöntésére, hogy tőkeemeléskor milyen típusú vagyoni hozzájárulást kell teljesíteni.

A Rendelettervezet különbséget tesz a tényleges és a névleges tőkeleszállítás között. Névleges tőkeleszállításnál a társaság veszteségeinek a kiegyenlítése a cél, ezért az így keletkezett összeget a társaság csakis erre a célra fordíthatja, ebből a részvényesek számára nem eszközölhet juttatást. Tényleges tőkeleszállításra csak akkor kerülhet sor, ha az így fennmaradó összeg nem kerül a minimálisan megkövetelt tőke összege alá.⁵²

Mivel a tőkeleszállítás a hitelezők érdekeit is érinti, ezért a tőkeleszállításról rendelkező határozat közzététele után 30 napon belül jogosultak bírósághoz for-

⁴⁸ CSORBA i. m. 16.

⁴⁹ Juttatás bármely pénzügyi haszon, amelyet a részvényes az általa tartott részvények alapján közvetlenül vagy közvetve az SPE-ből ér el, beleértve a pénz vagy tulajdon átruházását, valamint a tartozás keletkezését.

⁵⁰ Rendelettervezet 21–22. cikk.

⁵¹ Rendelettervezet 23. cikk.

⁵² CSORBA i. m. 16.

dulni és az SPE-től biztosítékot kérni. Ehhez bizonyítaniuk kell, hogy a követeléseik kielégítése a tőkeleszállítás miatt veszélybe került és a társaságtól nem kaptak megfelelő biztosítékot.⁵³

5. Az SPE szervezeti felépítése

Az SPE ügyvezető irányító szervvel és a részvényesek közgyűlésével rendelkezik. Az SPE részvényesei nagyfokú szabadsággal rendelkeznek az SPE belső szervezeti felépítésének kialakításában. Az alapszabályban meghatározzák az SPE irányítási struktúráját (egyetlen igazgató vagy több igazgató, egyszintű vagy kétszintű igazgatás). Kétszintű igazgatásnál az ügyvezető irányító szerv ellenőrzését egy felügyelőbizottság végzi. Ha az SPE-ben munkavállalói részvételi rendszer működik, a kiválasztott irányítási struktúrában lehetővé kell tenni az ilyen jogok gyakorlását. A 27. cikk nem ad taxatív felsorolást azokról a határozatokról, amelyeket a részvényeseknek kell meghozni. A határozathozatalra vonatkozóan az alapszabályban kell meghatározni a szükséges szavazati többséget és a határozatképesség feltételeit. A 27. cikkben felsorolt határozatok némelyikéhez minősített többségre van szükség, azaz az SPE szavazati jogainak legalább a kétharmadára, de az alapszabály ennél nagyobb többséget is előírhat, például háromnegyedet.⁵⁴

5.1. A közgyűlés

Az SPE legfőbb szerve a közgyűlés, amit valamennyi részvényes alkot. Ez a társaság akaratképzésének a helye és itt állapítják meg az SPE szervezeti felépítését.

Azok a tulajdonosok, akik a társasági részesedésekhez kötődő szavazati jogok 5%-át birtokolják, jogosultak arra, hogy az ügyvezető szervtől valamely döntés részvényesek elé terjesztését kérjék. A kéreásban fel kell tüntetni az alapul szolgáló indokokat. Amennyiben a kérelmet visszautasítják, vagy az ügyvezető szerv 14 napon belül nem terjeszti elő a javaslatot, akkor azt a kérelmező tulajdonosok saját maguk közölhetik a részvényesekkel.⁵⁵

Az SPE statútumának tervezete egyes ügyeknél minősített többséget ír elő, amihez a társaság által kibocsátott részvényekhez kötődő összes szavazati jog

⁵³ Rendelettervezet 24. cikk.

⁵⁴ Rendelettervezet, Indoklás 8.

⁵⁵ CSORBA i. m. 19.

kétharmadával rendelkező részvényesnek a döntéshez hozzá kell járulniuk.⁵⁶ A legfőbb szerv határozatainak hatálytalanságát, ami bekövetkezhet az alapszabály, a rendelet vagy az alkalmazandó jogszabályok rendelkezéseinek megsértése miatt, csak az SPE létesítő okirat szerinti székhelye szerinti illetékes bíróságon indított kereset révén lehet érvényre juttatni. A keresetet egy hónapon belül indíthatják meg azok a részvényesek, akik a határozattal nem értettek egyet, kivéve, ha azt a társaság később jogszerűvé teszi.⁵⁷ A közgyűlést nem kötelező ülés tartásával megtartani. A határozathozatal módszerét erre az esetre az alapszabályban kell rögzíteni.

5.2. Az ügyvezető irányító szerv

A társaságot az ügyvezető irányító szerv vezeti, ami egy vagy több természetes személyből állhat. A rendelet vagy az SPE alapszabálya által kizárólagosan közgyűlési hatáskörbe nem sorolt határozatok az SPE ügyvezető irányító szervének hatáskörébe tartoznak. A Módosító javaslat 26. cikk (1) bekezdése alapján a társasági tagok határozatai a társaságon belül az ügyvezető irányító szervre nézve kötelezőek.

A parlamenti módosítások szerint a társaság képviselét az ügyvezető igazgató szerv egy vagy több tagja látja el.⁵⁸ A képviseleti jog az igazgatókat egyenként illeti meg, de az SPE alapszabálya rendelkezhet közös képviseleti jogról. A Módosító javaslat alapján a képviseleti jog átruházására az alapszabállyal összhangban lehetőség van. A képviseleti hatalom korlátai külső jogviszonyokban nem relevánsak, még akkor sem, ha azt közzétették.

A közgyűlés határozattal dönt az igazgatók kinevezéséről, visszahívásáról és a hivatali idejükről. Az alapszabályban kell meghatározni az igazgatók megbízását és az alkalmassági feltételeket. Az igazgatók a társaság legjobb érdekeinek szem előtt tartásával kötelesek eljárni. E rendelkezés értelmezését a nemzeti bíróságok dolgozhatják ki. Nem lehet ügyvezető olyan személy, akit bírósági határozat vagy egy tagállam közigazgatási hatóságának határozata alapján eltiltottak az ügyvezetői pozícióhoz hasonló állás betöltésétől.⁵⁹

A nemzeti jogok, így a magyar is (Gt.), sokkal részletesebben szabályozz ezt a kérdést. Érdemes volna átgondolni, hogy garanciális szempontok indokolják-e a tagállami jogokra való visszautalást.

⁵⁶ Rendelettervezet, Indoklás 8.

⁵⁷ Módosító javaslat 27. cikk (4) bekezdés.

⁵⁸ Módosító javaslat 33. cikk 1. pont.

⁵⁹ Rendelettervezet, Indoklás 9.

5.3. A felelősség kérdése

5.3.1. Az ügyvezetők felelőssége

Fontos kérdéskör a kártérítési felelősség szabályozása. Az Európai Parlament úgy véli, hogy

- a társasági szerveknek egyetemleges felelősséggel kell tartoznia minden olyan kárért, amely az európai magántársaság részéről oly módon keletkezett, hogy az európai magántársaság vagyonát a társaság cselekményein keresztül egy társasági szerv, egy társasági tag vagy azokhoz közel álló személy csökkentették,
- ha harmadik személy a társaság kárára jogalap nélkül gazdagodott, visszaszolgáltatási kötelezettséggel tartozik,
- a felelősség kizárólag abban az esetben áll fenn, ha a cselekmény nem állt a társaság érdekében.⁶⁰

Azokra az igazgatókra, akik igazolni tudják ártatlanságukat vagy jelezték egyet nem értésüket, nem terjed ki a felelősség (ártatlanság vélelme). A tervezet meghatározza, hogy mikor kötelesek különösen helytállni az igazgatók. A vonatkozó elévülési idő 4 év.⁶¹

5.3.2. A tagok felelőssége

A tagok felelősségénél a belső és külső viszonyokban fennálló felelősség között tehetünk különbséget. A tagok felelőssége a vállalat vagyoni hozzájárulásuk teljesítéséért áll fenn, tekintettel azonban az SPE vagyonegyesítő jellegére, a külső jogviszonyokban fennálló tartozásokért a részvényesek magánvagyonára érintetlen marad. A Rendelettervezet a felelősség kérdését illetően további szabályokat nem határoz meg, így joghézag esetén, például a hitelezők megkárosításának kérdésében, az SPE székhely szerinti tagállama vonatkozó előírásai alkalmazandóak.⁶²

5.4. A részvényeseket megillető jogok

Az SPE valamennyi részvényese tagja a részvényesek közgyűlésének, melynek keretében megilleti őket a tájékoztatáshoz, a határozatkezdemenyezéshez és a független szakértő felkéréséhez való jog. A részvényeseket megilleti a szavazati jog is az általuk birtokolt részvények arányában.

⁶⁰ Állásfoglalás 7. pont.

⁶¹ CSORBA i. m. 18.

⁶² CSORBA i. m. 19.

A részvényesek kérdéseket intézhetnek az ügyvezető irányító szervhez, felvilágosítást kérhetnek a társaság tevékenységével kapcsolatban. Az ügyvezető irányító szerv a választ csak akkor tagadhatja meg, ha az a társaság üzleti érdekeit súlyosan veszélyeztetné. A részvénykönyvbe való betekintés jogát az alapszabályban kell rögzíteni.⁶³ EGE-nél a tagok a rendelet alapján jogosultak az egyesülés üzleti könyveit és nyilvántartásait megvizsgálni.⁶⁴

További jogosultságként illeti meg a szavazatok 5%-át birtokló részvényeseket, hogy az illetékes bíróságtól vagy közigazgatási hatóságtól független szakértő kijelölését kérjék, ha a jogi előírások vagy az SPE alapszabálya megsértésének súlyos gyanúja merül fel. Az SPE alapszabálya alacsonyabb százalékot is megállapíthat.⁶⁵

6. Munkavállalói részvétel

A kkv-k körében a munkavállalói részvétel intézménye csak néhány tagállamban létezik, mint például Svédország, Dánia, Németország vagy Magyarország, a Balti államok és Ciprus nem szabályozzák a munkavállalói részvétel rendszerét.⁶⁶

Magyarországon a Gt. akkor teszi lehetővé a munkavállalói részvételt, ha a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállalók létszáma éves átlagban a 200 főt meghaladja.⁶⁷

6.1. Általános rendelkezések (34. és 34.a cikk)

Az Európai Parlament a munkavállalói részvétellel kapcsolatos szabályozásnál három lehetőség közül választhatott.

Az első lehetőség eseti munkavállalói részvételi szabályok kialakítását tenné lehetővé az SPE számára. Azonban tekintettel arra, hogy a munkavállalói részvételre már léteznek megoldások az SE-statútumban és a határokon átnyúló egyesületekről szóló irányelvben,⁶⁸ ez a megoldás nem tűnik célszerűnek.

⁶³ Rendelettervezet 28. cikk.

⁶⁴ 2137/85/EGK rendelet 18. cikk.

⁶⁵ Rendelettervezet 29. cikk (2) bekezdés.

⁶⁶ MICHAEL STOLLT – NORBERT KLUGE: *A munkavállalók részvétele a vállalatok irányító testületeiben a tíz új EU-tagállamban – Rövid országjelentések*. Brüsszel: Szociális Fejlesztési Ügynökség (SDA) és Európai Szakszervezeti Kutatási, Oktatási, Egészségügyi és Biztonsági Intézet (ETUI-REHS), 2006. 3.

⁶⁷ Gt. 38–39. §.

⁶⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2005/56/EK irányelve (2005. október 26.) a tőkeegyesítő társaságok határokon átnyúló egyesüléséről (EGT vonatkozású szöveg). (a továbbiakban: 2005/56/EK irányelv).

A második szerint a munkavállalói részvétel szabályit annak a tagállamnak a jogszabályaira bízna, amelyben az SPE létesítő okirat szerinti székhelye található. A megoldás abból a szempontból elfogadható lenne, hogy magas szintű rugalmasságot biztosítana, azonban a határon átnyúló székhelyáthelyezés esetén nem adna választ a munkavállalói részvétellel kapcsolatos kérdésekre, így az ezzel kapcsolatos nemzeti szabályok kikerülését tenné lehetővé.

A legmegfelelőbb megoldásnak az tűnik, ha az SPE-re annak a tagállamnak a munkavállalói részvétellel kapcsolatos szabályai vonatkoznak, amelyben a létesítő okirat szerinti székhelye található, de emellett az SPE statútumába olyan szabályok is bekerülnének, amelyek az SPE létesítő okirat szerinti székhelyének áthelyezése esetén szabályoznák a kérdést.⁶⁹ Ez megadja a kívánt rugalmasságot és megakadályozza a munkavállalói részvételre vonatkozó szabályok kikerülését.⁷⁰

Amennyiben az okirat szerinti székhely tagállamában vannak a munkavállalói részvételre vonatkozó szabályok, azok az SPE összes dolgozójára vonatkoznak. Így az SPE sem jobban, sem kevésbé nem lesz vonzó, mint az összehasonlítható nemzeti társaságok. A Módosító javaslat szerint mindez azonban nem alkalmazható, ha a 34. cikk (1a) bekezdésében foglaltak fennállnak, vagyis:

- Ha az SPE több mint 1000 munkavállalóval rendelkezik, és összlétszámának több mint egynegyede olyan tagállamban dolgozik, amelyben a munkavállalói részvétel nagyobb mértékű, mint a székhely szerinti államban, akkor a Tanács európai részvénytársaság statútumának munkavállalói részvételre vonatkozó kiegészítéséről szóló 2001/86/EK irányelvét kell alkalmazni.
- Ha az SPE-nek több mint 500, de kevesebb mint 1000 alkalmazottja van, és az alkalmazottak egyharmada abban a tagállamban dolgozik, ahol a munkavállalókat nagyobb mértékben biztosított részvételi jogok védik, mint a székhely szerinti tagállamban, akkor a 2001/86/EK irányelv mellett a tőkeegyesítő társaságok határokon átnyúló egyesüléséről szóló 2005/56/EK irányelv⁷¹ rendelkezései kerülnek alkalmazásra.
- Amennyiben az SPE átalakulás (összeolvadás vagy kiválás) révén jött létre, és összesen kevesebb mint 500 dolgozót foglalkoztat, amelyek nagyobb mértékben részesednek a participációs szabályokban, mint a székhely szerinti államban, akkor itt is a 2001/86/EK irányelv mellett a 2005/56/EK irányelv rendelkezései is alkalmazandóak.
- Ha az SPE-t ex nihilo alapítják, és az előzőekben megnevezett feltételek nem állnak fenn, szintén a 2001/86/EK és a 2005/56/EK irányelvek lesznek irányadóak.

⁶⁹ Lásd bővebben: 6.2. pont.

⁷⁰ Hatásvizsgálat 5.8 pont.

⁷¹ 2005/56/EK irányelv 3–7. cikk.

6.2. A munkavállalói részvétel szabályai székhelyáthelyezésnél (38. cikk)

A székhelyáthelyezésnél speciális szabályokat kell alkalmazni. A legfontosabb elv, hogy a fogadó államba történő bejegyzést követően már ennek az államnak a jogi előírásai alkalmazandók, és ez a szabály a munkavállalói részvétel kérdésére is vonatkozik. Kivételt képez, ha a 34. cikk (1a) bekezdésében írtak érvényesülnek.⁷²

A Rendelettervezet akként rendelkezik, hogy a főszabály nem érvényesül akkor, ha a fogadó tagállam joga egyáltalán nem, vagy nem ugyanolyan mértékű részvételi jogokat biztosít a munkavállalók számára, mint a székhely szerinti tagállam joga. Amennyiben a székhely szerinti tagállam munkavállalói az SPE munkavállalóinak legalább egyharmadát teszik ki és emellett még a Rendelettervezetben szabályozott két feltétel is teljesül, nem a fogadó tagállam joga lesz az irányadó.⁷³

Erre az estre a Rendelettervezet, utalva az SE szabályaira, a munkavállalói részvétel szabályozása érdekében a vezető szervek és a munkavállalók képviselését ellátó úgynevezett különleges tárgyaló testület közötti tárgyalások folytatását írta elő, ami legfeljebb 6 hónapig tarthat és közös megállapodással további 6 hónappal meghosszabbítható. A tárgyalásra a székhely szerinti tagállam joga irányadó. Amennyiben a megadott határidőn belül a felek között nem jön létre megegyezés, a székhely szerinti tagállamban hatályos részvételi szabályok maradnak hatályban.

Mivel ez a szabály késleltetné a székhely áthelyezését, az Európai Parlament a Módosító javaslatban eltörölte az egyeztető tárgyalás lehetőségét és az SPE-ben foglalkoztatott munkavállalók számát vette figyelembe.

7. Az SPE létesítő okirat szerinti székhelyének áthelyezése

Székhely⁷⁴ alatt értjük egyrészt az alapítás helyét, ill. a létesítő okirat szerinti székhelyet, másrészt a tényleges székhelyet, azaz a társaság központi ügyintézésének a helyét.⁷⁵

⁷² Lásd bővebben: 6.1. pont.

⁷³ CSORBA i. m. 12.

⁷⁴ A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény 7. § (1) bekezdése szerint a cég székhelye az a hely, ahol a cég üzleti és hivatalos iratainak átvétele, érkeztetése, őrzése, rendelkezésre tartása, valamint ahol a külön jogszabályban meghatározott, a székhellyel összefüggő kötelezettségek teljesítése történik. A cég létesítő okirata úgy is rendelkezhet, hogy a cég székhelye egyben a központi ügyintézés helye. A cégeljárás szempontjából székhelynek minősül a külföldi vállalkozás magyarországi fióktelepe, a külföldiek közvetlen kereskedelmi képviselője és az EGE telephelye is.

⁷⁵ A központi ügyvezetés a társaságok tényleges székhelye, az a döntésközpont, ahol a jogi sze-

Ahhoz, hogy a külföldi társaságok gazdasági tevékenységüket valamely tagállamban kifejthessék, szükségszerű feltétel, hogy jogalanyiségüket a fogadó ország elismerje, ezért a tagállamok nemzetközi magánjogukban meghatározzák azokat a kollíziós jogi kapcsolóelveket, amelyek a társaságra irányadó jogot kijelölik. Két fő társasági jogi kapcsolóelv ismert: a bejegyzés elve és a székhely elve.⁷⁶ A székhely elve megköveteli, hogy a létesítő okirat szerinti székhely és a tényleges székhely egybeessen, így egyfajta akadályt jelent, hiszen eszerint egy társaság az alapítás államából nem helyezheti át központi ügyintézésének helyét más államba. Ha egy állam az okirati székhelyet fogadja el irányadóként, akkor a bejegyzés elvét követi, amely elfogadja a két székhely különválását.⁷⁷

A székhelyáthelyezés kérdésével kapcsolatban az Európai Bíróság számos határozatot hozott, amely módosította a társasági kollíziós jogi kapcsolóelvek alkalmazási körét.⁷⁸ Az európai társasági formák fejlődésének iránya megfelel a Bíróság nemzeti társaságokra vonatkozó ítéleteinek.

Az EGE statútuma még kimondja, hogy a létesítő szerződésében megállapított székhelynek az EU-n belül kell lennie, és a székhelyet ott kell létrehozni, ahol a központi ügyvezetése található.⁷⁹ Az SE-k esetében székhelynek és központi ügyvezetésnek ugyanabban a tagállamban kell lennie, sőt a tagállamok kötelezhetik a területükön bejegyzett SE-t arra is, hogy a központja és a létesítő okirat szerinti székhelye megegyezzen.⁸⁰

Mindezzel szemben az SPE létesítő okirat szerinti székhelyének és a központi ügyvezetésének vagy üzleti tevékenysége helyének a tagállamok területén kell lennie, azonban nem kötelezhető arra, hogy központi ügyvezetése vagy üzleti tevékenységének helye abban a tagállamban legyen, amelyben a létesítő okirat szerinti székhelye található.

További újítás az SPE székhelyének áthelyezésére vonatkozó szabályozásnál, hogy míg egy EGE vagy egy SE székhelyáthelyezése esetén az társaság identitása lehetőség szerint megmarad, de a státútum megváltozik, addig egy SPE-nél

mély a tényleges tevékenységét kifejti.

⁷⁶ GYULAI-SCHMIDT ANDREA: *Cartesio ante portas* – avagy a társaságok Európai Unión belüli szabad költözési joga I. *Európai Tükör*, 2008. január. 79. (a továbbiakban: GYULAI-SCHMIDT (2008. január)).

⁷⁷ GYULAI-SCHMIDT (2008. január) i. m. 57.

⁷⁸ 81/87. sz. Daily Mail and General Trust plc. ügyben 1988. szeptember 27-én hozott ítélet (EBHT 1988., 5483.), C-212/97. sz. Centros Ltd kontra Erhvervs-og Selsabssyrelsen ügyben 1999. március 9-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-1459.), C-208/00. sz. Überseering BV kontra Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC) ügyben 2002. november 5-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-9919), C-167/01. sz. Inspire Art ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-10155.), C-210/06. sz. Cartesio Oktató és Szolgáltató Bt. változásbejegyzési ügyében 2008. december 16-án hozott ítélet (EBHT 2008., I-09641.).

⁷⁹ 2137/85/EGK rendelet 6. és 12. cikk.

⁸⁰ 2157/2001/EK rendelet 7. cikk.

a székhelyáthelyezés anélkül valósítható meg, hogy a társaságra irányadó jog megváltozna.

Az SPE székhelyének áthelyezésével kapcsolatban is több javaslat merült fel. Az egyik ilyen lehetőség szerint az SPE létesítő okirat szerinti székhelyének ugyanabban a tagállamban kell lennie, mint a központi ügyvezetés helyének. Így a központi ügyintézés helyének másik tagállamba történő áthelyezése együtt járna az okirati székhely áthelyezésével, ami a korábban írtak alapján szigorúbb követelmény lenne a Bíróság Centros-ügyben hozott ítéleténél.

A másik lehetőség szerint a kérdést az SPE bejegyzése szerinti tagállam nemzeti jogára kellene hagyni. Ez minden tagállamban különböző szabályozáshoz vezetne, vagyis nem volna európai szinten biztosítva, hogy a társaságok székhelyüket egyik tagállamból a másikba áthelyezzék.

A harmadik és egyben választott megoldás annak lehetővé tétele, hogy a létesítő okirat szerinti székhely és a központi ügyintézés helye különböző tagállamban legyen, vagyis ezzel a létesítő okirat szerinti székhely áthelyezésére a központi ügyvezetés helyének áthelyezése nélkül is sor kerülhet. Erre az estre a Rendelettervezet rögzíti, hogy mely nemzeti jog alkalmazandó az SPE-re. Ez a megoldás magas fokú jogbiztonságot ad, emellett egységességet teremt az EU-ban és rugalmasságot kínál a vállalkozások szervezeti felépítése tekintetében. A székhely áthelyezés anélkül valósulna meg, hogy a társaság megszűnését, ill. jogi személyiségének elvesztését eredményezné. Nem lenne kihatással az SPE áthelyezés előtti kötelezettségvállalásaiból származó jogaira és kötelezettségeire sem.⁸¹

7.1. Székhely áthelyezési eljárás

Az SPE székhelyáthelyezésére vonatkozó eljárási szabályok párhuzamba állíthatóak az SE-re érvényes szabályokkal. A székhelyét áthelyezni kívánó SPE ügyvezető irányító szervének egy áthelyezési tervet kell készítenie, amelynek a kötelező tartalmi elemét a 36. cikk sorolja fel. Ezt a tervet az ügyvezető irányító szerv köteles legalább egy hónappal a közgyűlés elé terjesztést megelőzően vizsgálat céljából a részvényesek, a munkavállalók képviselői, ill. ezek hiányában a munkavállalók rendelkezésére bocsátani, valamint betekintés céljából a hitelezőknek is meg kell küldeni.

A vezető szervnek kötelessége a részvényesek számára a székhelyáthelyezés gazdasági aspektusairól és az SPE alkalmazottaira gyakorolt hatásáról jelentést készíteni. Az áthelyezést ellenző kisebbségben lévő részvényesek és az SPE hitelezői védelmére a székhely szerinti tagállam joga az irányadó.⁸²

⁸¹ Hatásvizsgálat 5.5 pont.

⁸² Rendelettervezet 36. cikk (3) és (6) bekezdései.

A székhelyáthelyezés a fogadó tagállamban történő bejegyzés napján lép hatályba. A bejegyzés után azokra a kérdésekre, amelyeket sem a tervezet sem a társaság alapszabály nem rendez, a fogadó tagállam jogi előírásai vonatkoznak.

7.2. Az székhelyáthelyezés jogszerűségének vizsgálata

Ennek elvégzésére az Európai Parlament korábbi ajánlásának megfelelően minden tagállam kijelöl egy illetékes hatóságot, amely, ha az áthelyezési eljárás megfelel a Rendelettervezetben írtaknak, igazolást állít ki.⁸³ Az igazolás kézhezvételét követő egy hónapon belül az SPE-nek a fogadó tagállam illetékes hatóságához be kell nyújtania a Rendelettervezetben meghatározott dokumentumokat. Ha a hatóság mindent rendben talál, megteszi az SPE bejegyzéséhez szükséges lépéseket, majd a bejegyzés után a tervezet II. mellékleteként szereplő bejelentőlap használatával értesíti a székhely szerinti tagállam illetékes hatóságát az SPE cégnyilvántartásából való törlése végett.⁸⁴

8. Átalakítás, feloszlás, megszűnés

Az SE alapításához rendelkezésre álló módszerek korlátozottságát mutatja, hogy nincs lehetőség arra, hogy egy kft. határon átnyúló egyesüléssel vagy átalakulással közvetlenül alapítson SE-t, továbbá, hogy szétválással sem lehet SE-t létrehozni.⁸⁵ Ezért az Európai Parlament úgy véli, hogy az SPE-nek rendelkeznie kell az összeolvadás, a székhely áthelyezése, a kettéválás és az SE-vé való alakulás lehetőségével, mégpedig, amennyire lehetséges, a már harmonizált uniós jogszabályokkal összhangban. Hozzáteszi, hogy a statútumnak többet kell nyújtania, mint hogy egyszerűbbé teszi a vállalat alapítást és -irányítást. A vállalaton belül a szervek között méltányos egyensúlyt kell teremtenie; másrészről ezzel egyidejűleg hozzá kell járulnia az üzleti forgalom biztosításához, továbbá védenie kell a vállalat hitelezőit. Ez csak kiegyensúlyozott felelősségi szabályozáson keresztül valósulna meg.⁸⁶

⁸³ Az Európai Parlament 2009. március 10-i állásfoglalása a társaságok létesítő okirat szerinti székhelyének határokon átnyúló áthelyezéséről a Bizottsághoz intézett ajánlásokkal (2008/2196(INI)), (2010/C 87 E/02), HL C 87 E/5-9. 2010.4.1. 4. pont.

⁸⁴ Rendelettervezet 37. cikk.

⁸⁵ A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az európai részvénytársaság (SE) statútumáról szóló, 2001. október 8-i 2157/2001/EK tanácsi rendelet alkalmazásáról, (EGT-vonatkozású szöveg) SEC(2010) 1391. Brüsszel, 2010.11.17. COM (2010)676 végleges, 7.

⁸⁶ Állásfoglalás 10. pont.

A Rendelettervezet szerint az SPE átalakulása, egyesülése és szétválása esetén a székhely szerinti tagállam korlátolt felelősségű társaságaira vonatkozó joga az irányadó. A feloszlás eseteit a 40. cikk határozza meg. A közzétételi kötelezettségen túlmenően a tervezet nem tartalmaz egyéb szabályozást, itt is a tagállami jog az irányadó. Az Európai Parlament ajánlásában rendelkezi kívánt az SPE fizetéseképtelenségének esetéről is, azonban erről a Rendelettervezetben nem született szabályozás.

9. Kiegészítő és átmeneti rendelkezések

A 42. cikk lehetővé teszi az euroövezeten kívüli tagállamokban bejegyzett SPE-k számára, hogy tőkéjüket az adott tagállam nemzeti pénzében fejezzék ki, beszámolójukat abban készítsék el, de mindezt megtehetik euróban is.

A Rendelettervezet szerint a Bizottság évente felülvizsgálná az SPE elfogadottságát a tagállamokban, és a hatályba lépésétől számított 5 év után értékelné annak eredményességét és jelentőségét, amit közzé is tenne.

10. Záró rendelkezések

A Rendelettervezet a tagállamoknak előírja bizonyos rendelkezések elfogadását, úgymint a bejegyzés, székhelyáthelyezés vagy a Rendelettervezet, az alapszabály vagy a munkavállalói részvételre vonatkozó szabályok megszegésére vonatkozó szankciókat.

Az Európai Parlament javasolta a részvényesek közötti, a részvényesek és az SPE közötti valamint az SPE társasági ügyeivel kapcsolatos bármely vita választottbíróság elé vitelének lehetőségét. Az alapszabály kiterjesztheti ezt a lehetőséget az igazgatókra is.⁸⁷

Védelmi kikötésként jelenik meg az a rendelkezés, mely szerint a létesítő okirat egyes rendelkezéseinek hatálytalansága nem érinti a többi rendelkezést. Amennyiben a mintaszabályzat tartalmaz vonatkozó rendelkezést, ebben az esetben a hatálytalan rendelkezések helyébe a kijavításig ez, ha nem tartalmaz, akkor a székhely szerinti tagállam hasonló kft-ire vonatkozó joga lép.

A cégnyilvántartásokért felelős hatóságok kötelesek a Bizottságnak bejelenteni az előző évben a cégnyilvántartásba bejegyzett vagy abból törtölt SPE-k nevét, a létesítő okirat szerinti székhelyét és cégnyilvántartási számát, valamint a bejegyzett SPE-k számát. A hatóságok kötelesek együttműködni annak érde

⁸⁷ Módosító javaslat 42.a cikk.

kében, hogy ezek a dokumentumok minden tagállam nyilvántartásában hozzáférhetőek legyenek.⁸⁸

A Bizottság terve szerint, a rendelet az EU Hivatalos Lapjában való kihirdetését követő 20. napon lépett volna hatályba és 2010. július 1-től valamennyi tagállamban teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó lett volna. Felülvizsgálatát legkésőbb 2015. június 30-ig tervezték.

A Rendelettervezet tanácsi ülésen való megakadásának és egyben a tagállamok általi elutasításának legfőbb oka, hogy az SPE a nemzeti kft-kkel szemben komoly vetélytársként jelenne meg, hiszen a minimális alaptőke-követelménye jóval alacsonyabb a nemzeti társaságokhoz képest, az egységes statútum alapján könnyebben helyezheti át székhelyét egyik tagállamból a másikba és megszűnnének az eltérő tagállami szabályozásból adódó nehézségek is. A tagállamok ezért is törekednek a saját maguk számára legmegfelelőbb szabályozás kialakítására megőrizve nemzeti joguk sajátosságait. Azonban ez egy európai társasági forma kialakításánál nem megengedhető, hiszen a cél éppen az, hogy a szabályozás minden tagállamban egységes legyen. Viszont, ha a tagállami jogra való visszautalásokkal úgymond minden tagállam akarata érvényesülhetne, akkor az SPE szabályozása heterogénné válna és az új társasági forma nem érné el valódi célját.

IV. Összegzés

Az európai uniós jog kialakításában az integráció gazdasági és szociális céljait is szolgáló egyik fontos terület a gazdasági társaságok jogi szabályozása.

Mivel az uniós jog területén egységes társasági jog nem alakult ki, egy gazdasági társaság jogszerű megalapításának feltételeit nem az uniós jog, hanem a nemzeti társasági jogi normák határozzák meg.⁸⁹

Európa versenyképessége szempontjából azonban lényeges egy olyan rugalmas társasági jogi és vállalkozásirányítási szabályozási keret lefektetése, amely lehetővé teszi a vállalati szféra hatékony és a nemzetközi piacokon is versenyképes működését és egyben megfelelő védelmet biztosít a részvényesek, harmadik személyek és a hitelezők számára is.⁹⁰

Az eddig létrejött sui generis uniós társaságok (EGE, SE, SCE) szabályozása rendelet⁹¹ útján történt, így biztosítva az uniós rendelkezések közvetlen

⁸⁸ Rendelettervezet 46. cikk.

⁸⁹ GYULAI-SCHMIDT ANDREA: *Cartesio ante portas – avagy a társaságok Európai Unión belüli szabad költözési joga II. Európai Tükör*, 2008. február. 52.

⁹⁰ GYENEI LAURA: *Az Európai Társasági jog*. Budapest: Szent István Társulat, 2003. 55–57.

⁹¹ A rendeletek hatálybalépésük napján a tagállamok belső jogának integráns részévé válnak, általános hatályúak, minden elemükben kötelezőek és valamennyi tagállamban közvetlenül

alkalmazandóságát és elkerülve az irányelvi átültetésből adódó szabályozásbeli különbségeket.⁹²

Az SPE statútumának tervezete a tagállamokban honos kkv-k számára a már meglévő tagállami kft-k mellett egy hasonló, ugyanakkor határon átívelő és egységesebb szabályozás alá eső szerveződési lehetőséget kínál. Lehetővé teszi a kkv-k számára, hogy időt és költséget megtakarítva alapíthassanak a nemzetközi piacon is aktívan érvényesülni képes társaságot, és a társaság szervezeti rendszerének kialakításáról és a tőkéjéről való döntést az alapítók kezébe teszi. A Rendelettervezet célja, hogy átláthatóan, rugalmasan és hitelesen olyan új társasági formát alkosson meg, amely valamennyi tagállamban azonos feltételekkel alapítható.⁹³ Mivel a kkv-k támogatása napjaink gazdasági helyzetében mind kiemeltebb figyelmet érdemel, szükséges lenne minden fontos területet szabályozni.⁹⁴

Áttanulmányozva azonban a Rendelettervezet jelenlegi szövegét, azt mondhatjuk, hogy a Rendelettervezetben megfogalmazott cél csak részben valósulhat meg, mert a szabályozásban több hiányosságot is találhatunk, mint például az SPE-re vonatkozó közös adójogi szabályok. Ennek azonban tagadhatatlan előnye az adózás szempontjából legkedvezőbb tagállam székhelyként választásának lehetősége. Kérdés az is, hogy mely esetekben célszerű egy európai forma kialakítását célzó norma megalkotásakor a nemzeti jogra utalni, hiszen ezáltal a szabályozás heterogénebbé válik.

A Rendelet elfogadás esetén a szöveg feltehetően puhulni fog és nyilvánvalóan minden tagállam előnyt vár az egységes európai elnevezéstől, ennek a hatása azonban a tagállamok között eltérő lesz.⁹⁵ Véleményem szerint ahhoz, hogy a tagállamok egyezsége jussanak, egy erőskezdő Európai Parlamentre van szükség, hogy az hatékony szabályozással átvigye a Rendelettervezetet.

alkalmazandóak. A tagállamoknak a végrehajtás során ki kell zárniuk a rendelet részleges alkalmazását.

⁹² MARJÁN ATTILA: Az Európai Unió gazdasága. Minden, amit az EU gazdasági és pénzügyi politikáiról tudni kell. Budapest: HVG Kiadói Rt., 2006. 393.

⁹³ CSORBA i. m. 9.

⁹⁴ CSORBA i. m. 20.

⁹⁵ DR. BARTOSZ MAKOWICZ – FAISAL SAIFEE: *Societas Privata Europaea and the Limited Company. The Company Lawyer (UK)*, 2009. 8.